

LATVIJAS UNIVERSITĀTES

PĒTĪJUMU ĒTIKAS RĪCĪBPOLITIKA

I. Vispārīgie noteikumi

1. Latvijas Universitātes (turpmāk tekstā – LU) pētījumu ētikas rīcībpolitika (turpmāk tekstā – rīcībpolitika) ietver LU personāla atbildīgas rīcības principus zinātniskajos pētījumos, kuros kā pētījuma dalībnieki ir iesaistīti cilvēki, tiek pētīti dzīvnieki, pastāv divējāda lietojuma risks vai risks apkārtējai videi.
2. Rīcībpolitikā noteiktie principi papildina un konkretizē starptautiskajos dokumentos un Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktās pētījumu ētikas prasības.
3. Rīcībpolitikas mērķis ir aizsargāt pētījuma dalībnieku tiesības, veselību, drošību un cieņu, nodrošināt izmēģinājumu dzīvnieku labturību, nepieļaut kaitējumu pētījuma dalībniekiem, sabiedrībai un apkārtējai videi, kā arī sekmēt LU kā zinātniskas institūcijas reputāciju un izcilību. Šis mērķis tiek īstenots, respektējot pētnieku zinātnisko brīvību un pētījuma zinātniskos mērķus.
4. Rīcībpolitikā noteikto principu ievērošana ir saistoša LU personālam un tām personām, kas veic pētījumus LU ietvaros vai sadarbojoties ar LU, kā arī LU personālam, piedaloties citu institūciju īstenotos pētījumos.
5. Rīcībpolitikā noteikto principu ievērošana ir katra pētnieka personiskā atbildība, plānojot pētījumu, pētījuma norises laikā, kā arī apkopojot un publicējot pētījuma rezultātus.
6. Rīcībpolitika attiecas uz:
 - 6.1. pētījumiem ar dzīvnieku iesaisti, kuros izmanto jebkuru dzīvu mugurkaulnieku, kas nav cilvēks;
 - 6.2. pētījumiem ar cilvēku iesaisti, kuros iegūst un apstrādā personas datus;
 - 6.3. pētījumiem ar cilvēku iesaisti, kuros notiek pētījuma dalībnieku fiziska līdzdalība pētījumā, novērojums vai viedokļa izziņāšana;
 - 6.4. pētījumiem, kuros iegūst un/vai izmanto dzīvu vai mirušu cilvēku vai dzīvnieku-mugurkaulnieku audus, šūnas vai cita veida bioloģiskos paraugus;
 - 6.5. pētījumiem, kuri rada risku apkārtējai videi;

6.6. pētījumiem, kuros pastāv divējāda lietojuma risks, to rezultātus izmantojot ne tikai sabiedrības labā, bet arī lai nodarītu jebkāda veida kaitējumu.

II. Pētījumu ētikas principi

7. LU personāls savā zinātniskajā darbībā ievēro vispārīgos pētījumu ētikas principus:

7.1. Autonomijas princips ietver prasību respektēt personas izvēles brīvību un tiesības uz informāciju. Pētnieks no pētījuma potenciālā dalībnieka pirms iesaistīšanas pētījumā saņem dalībnieka informēto piekrišanu, kā arī aizsargā to personu tiesības, kas nespēj sniegt informētu piekrišanu, iespēju robežās informējot šīs personas atbilstoši viņu uztveres spējām un saņemot informēto piekrišanu no šo personu likumiskajiem pārstāvjiem. Ikvienai pētījumā iesaistītajai personai ir tiesības jebkurā brīdī pārtraukt dalību zinātniskajā pētījumā. Pētnieka pienākums ir informētās piekrišanas procesā informēt pētījuma dalībnieku par to, kādā veidā ir iespējams pārtraukt dalību pētījumā.

7.2. Laba darīšanas un nekaitēšanas principi nosaka, ka pētnieks pirms pētījuma sākšanas un tā gaitā izvērtē iespējamos riskus pētījumā iesaistītajām personām, sabiedrībai, dzīvniekiem un apkārtējai videi. Pētnieka uzdevums ir pēc iespējas palielināt zinātnes un sabiedrības ieguvumu, kā arī paredzēt un iepriekš novērst pētījuma radītos riskus. Ja no riskiem nav iespējams izvairīties, ieguvumam no pētījuma rezultātiem ir jābūt būtiski lielākam nekā iespējamajiem riskiem. Pētnieku pienākums ir aizsargāt pētījumā iesaistīto personu privātumu un viņu sniegtās informācijas konfidencialitāti.

7.3. Taisnīguma princips nosaka, ka pētījuma riskus un ieguvumus sadala, izvairoties no atsevišķu personu vai sabiedrības grupu diskriminācijas.

III. Pētījumu ētikas principu īstenošana

8. Pētījuma vadītājs nodrošina, lai pētījumā iesaistītais LU personāls zina un ievēro rīcībpolitikā noteiktos principus, kā arī Latvijas Republikas, Eiropas Savienības un citos starptautiskajos normatīvajos aktos noteiktās un nozarei specifiskās prasības.

9. Akadēmiskais personāls seko līdzī pētījumu ētikas principu un tiesību aktu ievērošanai studējošo pētījumos.

10. Pirms pētījuma sākšanas pētījuma vadītājs saņem Latvijas Republikas tiesību aktos noteiktās atļaujas un atzinumus, t.sk. pilnvarotas ārējās pētījumu ētikas komitejas vai uzraudzības organizācijas piekrišanu pētījuma īstenošanai.

11. Ja pētījumam nav nepieciešams Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikts ārējās ētikas komitejas atzinums, tad pētnieks par rīcībpolitikas 6. punktā minētajiem pētījumiem, ko veic LU akadēmiskais un zinātniskais personāls un rezidentūras, doktorantūras studējošie, pirms to sākšanas saņem attiecīgās LU zinātņu nozaru grupas pētījumu ētikas komitejas atzinumu.

12. LU zinātņu nozaru grupu pētījumu ētikas komitejas nolikumu un sastāvu apstiprina rektors ar LU rīkojumu.
13. LU zinātņu nozaru grupu pētījumu ētikas komitejas izstrādā nozares pētījumu ētikas vadlīnijas, kuras apstiprina LU noteiktajā kārtībā.
14. Ētikas aspektu izvērtēšanas kārtību studējošo, izņemot rezidentūras un doktorantūras studējošos, īsteno tiem rīcībpolitikas 6. punktā minētajiem pētījumiem nosaka LU fakultātes. Nepieciešamības gadījumā LU fakultātes dome apstiprina pētījumu ētikas komitejas nolikumu un sastāvu studējošo pētījumu izvērtēšanai.
15. Pētījumiem, kas minēti rīcībpolitikas 6. punktā un ko LU personāls veic sadarbībā ar citām Latvijas Republikas zinātniskajām institūcijām, ir nepieciešams tikai vienas institūcijas kompetentas ētikas komitejas vai Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikts ārējas ētikas komitejas atzinums.
16. Pētījumiem, kas minēti rīcībpolitikas 6. punktā un ko LU personāls veic sadarbībā ar ārvalstu partneriem, ir jāsaņem Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikts ārējas ētikas komitejas atzinums vai LU nozaru grupas pētījumu ētikas komitejas atzinums par pētījuma daļu, kuru īsteno Latvijas Republikā.

IV. Noslēguma noteikumi

17. Ar šīs rīcībpolitikas spēkā stāšanās spēku zaudē LU 25.02.2013. Senāta lēmums Nr. 289 "Par Latvijas Universitātes ētikas rīcībpolitiku pētījumiem ar cilvēku un dzīvnieku iesaisti".

Senāta priekšsēdētājs

(paraksts*)

M. Auziņš

S. Ķestere, 67033950

Izsūtīt: visām struktūrvienībām.

*** ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**